

De Nederlandsche Dialectstudie in 1934

door L. GROOTAERS,
Hoogleraar aan de Universiteit te Leuven.

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksch bibliographisch overzicht van L. GROOTAERS (1).

In Duitschland verschenen een paar werken waarin ook Nederlandsche dialectologen nuttige bibliographische gegevens kunnen vinden : H. NEU gaf een beredeneerde bibliographie van alles wat met *Eupen-Malmedy* samenhangt (2) ; ook FR. PETRI geeft in zijn historische bibliographie van het Zuidnederlandsch taalgebied een plaats aan de dialectstudie (3).

II. Publicaties van algemeenen aard. — A. BACH schreef onder den titel *Deutsche Mundartforschung* een handboek (4) en een opstel in het album O. Behaghel (5) : beide behandelen ook ons taalgebied en geven bibliographische overzichten. Niet zonder belang is insgelijks de meer vulgariseerende *Deutsche Mundartenkunde* van ANNELIESE BRETSCHNEIDER (6).

In den X^{en} jaarg. van de *Mededeelingen van de Vlaamsche Toponymische Vereeniging* wijdt H. DRAYE (7) een uitvoerig opstel aan het in ons vorig overzicht vermeld werk van J. Langohr, *Le Nord-Est de la province de Liège et le canton d'Eupen* (*Handel.*, VIII, 268).

L. GOEMANS weerlegt R. Verdeyen's stelling betreffende het *Bestaan van een Brabantsche gemeenschappelijke taal in de XVIe eeuw (7bis)*.

De dialectencommissie der Kon. Akad. van Wetenschappen publiceerde haar jaarverslag over 1934, waarin wordt medegedeeld dat een derde vragenlijst werd uitgestuurd, nl. een Nederlandsche vertaling van de Zinnen van Wenker. Daarenboven werd in 1934 een subcommissie voor een Nederlandschen volkskundeatlas benoemd (8).

III. Klank- en Vormleer. — A. KESSEN deelt bijzonderheden mede over de klank- en vormleer van de *Oudste Limburgse niet-literaire bronnen* (9); hij heeft eenige karakteristiek-Limburgsche verschijnselen (verschoven vormen, regressieve assimilatie in de zwakke praeterita, pronominale vormen, enz.) opgeteekend uit een zestal teksten uit de 13^e en 14^e eeuw (9); reeds in 1920 hebben wij gewezen op het belang van dergelijk onderzoek, waarmede nog maar pas is begonnen (10).

W. G. NOORDEGRAAFF deelt taalkundige bijzonderheden mede over de *Noord-Hollandse Volkstaal in de 17^e eeuw* aan de hand van een pamflet uit dien tijd (11).

H. DITMAIER wil de *Rheinische Schärfung* (12) verklaren door een verschil in articulatiebasis tusschen Rijnland en Nederland; het betoog is niet overtuigend omdat juist over de articulatiebasis voorstudiën ontbreken; hij verwaarloost daarenboven Belgisch Limburg heelemaal, en trekt de westelijke grens van het accentengebied langs de Maas.

Een bescheiden bijdrage tot de studie van deze accenten levert L. STARMANS onder den titel *Limburgsche Valtoon en Diphtong* (13).

W. DE VRIES bespreekt *Enige betwistbare Mouilleringen, vooral jij, je* (14), naar aanleiding van een vroeger ver-

schenen opstel van A. A. Verdenius over de aanspreekvormen (*Tijdschr. v. Ned. Taal en Letterk.*, XLV, 32 vg.).

J. VAN GINNEKEN geeft een overzicht van De consonant-mouilleering in een groep Nederlandsche dialecten (15)

C. WILKESHUIS wil in de *Ontwikkeling van u (uit oude ô) tot y in 't Stadsfries* (16) geen hypercorrecte vorming zien maar wel een natuurlijke overgang van $u > u^i$ (gemeedialiseerde u met i -naslag) $> y$; schr. noemt dit « palatalizeering » of « assimilatie » bij de volgende dentaal. De eigenlijke physiologische oorzaak is hem dus ontgaan; waar, zooals hij meedeelt, de u^i nog voortleeft voor dentalen kan deze alleen een natuurlijke nawerking zijn van de mouilleering, zooals ten overvloede werd aangetoond in de monographieën over Aalst, Leuven, Tongeren (*Leuv. Bijdr.*, resp. I, II, VIII) en in Lecoutere-Grootaers, *Inleiding tot de Taalkunde* (blz. 342 en noot 1).

Een ondankbaar maar nuttig werk heeft A. E. VAN BEUGHEM verricht met aan de hand van al het bereikbare (ook onuitgegeven) materiaal de dialectische afwijkingen in woordgeslacht van het algemeen beschaafd in een volledig overzicht samen te brengen (17).

IV. Syntaxis. — In *Onze Taaltuin* zet G. S. OVERDIEP zijn syntactische studies voort met een reeks opstellen over *Het Katwijksch* (18).

Over het gebruik van de pronominale aanspreekvormen verschenen weer een drietal opstellen: de inaugurale rede van G. G. KLOEKE handelt over *Deftige en gemeenzame taal*, met het oog op dit pronominaal gebruik (19); K. HEEROMA bespreekt *De(n) beleefdheidsvorm U omstreeks 1800* vooral in Den Haag (20); zijn bron is vooral « Mr. W. Bilderdijk's Eerste Huwelijk » bevattende een aantal brieven van Mevr. Bilderdijk en haar oudste dochter Louise; ten slotte onderzoekt G. S. OVERDIEP

den dialectischen invloed op de gemeenzame omgangstaal bij het gebruik van *De(n) tweede(n) persoonsvorm* (21).

V. Dialectgeographie. — Van de Noord- en Zuidnederlandsche Dialectbibliotheek verscheen begin 1934 (nog met jaartal 1933) Deel V : *Enkele Bloemnamen in de Zuidnederlandsche Dialecten*, door J. L. PAUWELS met medewerking van L. GROOTAERS (22); hierin worden zeven bloemnamen met al hun varianten in de Zuidnederl. dialecten behandeld. In aansluiting hierbij geeft H. UITTEN onder den titel *De Nederlandsche volksnamen van convolvulus* een andere verklaring van het Zuidlimburgsche *berwin* « haagwinde » (23). Dezelfde schrijver publiceerde een opstel over *Huizen en muizen of folklore en taalgrenzen* (24) waarin hij naar aanleiding van KLOEKE'S *Hollandische Expansie* op het belang wijst van samenwerking tusschen dialectologie en folklore : taalgrenzen en volkskundige grenzen vallen vaak samen, alhoewel de verschuiving van deze laatste langzamer plaats vindt dan die van de eerste.

In deze *Handelingen* gaven W. PÉE en P. J. MEERTENS een nieuwe, aangevulde uitgave van *L. Grootaers en G. G. Kloeke's Register van Plaatsnamen voor Noord- en Zuid-Nederland en Fransch-Vlaanderen* (25), alsmede een nieuwe grondkaart van het geheele taalgebied.

Van taalsociologisch belang is de studie van G. G. KLOEKE over *De Amsterdamse volkstaal voorheen en thans* (26), waarin schr. de verschillende kenmerken tracht te ontdekken van de sociaal en plaatselijk verschillende dialectvariëteiten die in de 17^e eeuw te Amsterdam werden gesproken en waaruit het algemeen beschaafd is ontstaan.

J. L. PAUWELS zet zijn reeks woordgeographische studies voort met een opstel over het uitstervende woord *Spinde* in de Zuidnederlandsche dialecten (27).

A. R. HOL stelt de *Noordwestgrens van het pronomen gai* vast (28) tusschen Bennekom-Wageningen en Bommerwaard; ook de meervoudsvormen met *-lie* gevormd betreft hij in zijn onderzoek.

K. HEEROMA geeft een aanvulling bij de vroegere studies van VAN WIJK over het zoogenaamde *æ*-dialekt (*Tijdschr. voor Nederl. Taal en Letterk.*, XXX, 161 vg. en XXXI, 21 vg.). Al de dialecten van Terschelling tot Duinkerken hooren bij deze groep, terwijl integendeel het Veluwsch en het Utrechtsch er buiten vallen; daarom stelt hij voor deze groep *Het Zeefrankies* te noemen (29). Dezelfde schrijver behandelt insgelijks *De dialecten van Vlieland en Midsland (Terschelling)* en toont aan dat deze een bepaald Noord-Hollandsch (niet-Friesch) karakter hebben (30).

G. KNOP betoogt dat *Terschelling een Frankisch land met Friesche kolonies* is (31).

J. VAN GINNEKEN wijst nogmaals op den samenhang tusschen *De(n) oudnederlandsche(n) umlaut en de mouilleering* (32) aan de hand van de opstellen van Mej. BRANCO VAN DANTZIG en E. ROTH, waarop wij reeds de aandacht vestigden in deel V (1931) van deze *Handelingen* (blz. 300 en noot 4, blz. 301 en noot 1).

Dezelfde schrijver bespreekt *Waalische en Picardische klank-parallellellen* (33) en bedoelt hiermee op gelijke wijze werkende klankwetten in de Zuidnederlandsche en de aangrenzende Romaansche dialecten.

De reeks taalkaartjes door J. VAN GINNEKEN wordt voortgezet in *Onze Taaltuin*.

Vooreerst komt het woord « zweep » aan de beurt (34) waarbij de naam van de zweep en die van den slag (uiteinde van de zweep) op bedenkelijke wijze worden verward zooals we reeds vroeger vermeldden (*Handel.*, VIII,

271, noot 2) ; verder worden nog behandeld : « duizend » (35) « erwt » (36) en « drinken » (37).

B. MARTIN geeft zijn dertiende Kontinentaal-Germaansche woordkaart : *Blaken* (het opflakkeren van een te hoog gedraaide petroleumlamp) (38).

J. GRAULS maakt *Een derde uitstapje naar het Walenland* (39) aan de hand van J. HAUST'S *Dictionnaire liégeois* : hij bespreekt de artikelen gaande van *p* tot en met *s* en wijst op de wederzijdsche invloeden van allen aard tusschen Luikerwaalsch en Zuidlimburgsch.

G. G. KLOEKE publiceert het slot van zijn opstel over de dialecten om de Zuiderzee (40*bis*).

W. DE VRIES voegt nog 'n *Laatste woord* toe aan de lange discussie met G. G. KLOEKE over het *oe/uu*-probleem (40).

Ten slotte moeten we de aandacht vestigen op een opstel van C. B. VAN HAERINGS over *Romaanse invloed door Zuidnederlandse bemiddeling* (41) : hieruit blijkt hoeveel er nog te doen is op het gebied der Romaansche penetratie in de Zuidnederlandsche dialecten ; alleen voor het Leuvensch bezitten we een begin van stelselmatig onderzoek (Aanhangsel bij L. GOEMANS, *Dialect van Leuven in Lewv. Bijdr.*, jaarg. II).

VI. Woordenschat. — L. GOEMANS bespreekt *Westvlaamsch* « *leite* » = *Leuvensch* « *laat* » (42) en verklaart dezen tot soortnaam geworden persoonsnaam als het tweede deel van Aleida, dat als doopnaam tot in de 16e in Brabant verspreid was. Dezelfde schrijver haalt sommige Vreemdtalige interjecties in Zuidnederlandsche dialecten (*foert*, *arpet*, *arè*) aan en verklaart ze als ontleeningen uit de Duitsche, Fransche en Spaansche soldatentaal (43).

J. LINDEMANS bespreekt de Brabantsche vormen van

Maalder of Muilder met hun varianten, ook in geslachtsnamen (44).

H. PAUWELS zet zijn uitvoerige behandeling van *De folklore van het rundvee* voort met een achtste hoofdstuk over *Het melken* (45).

J. MANSION bespreekt uitvoerig J. HAUST'S *Dictionnaire liégeois* (46) en wijst op het belang van dit werk voor de studie van de Germaansche ontleeningen in het Waalsch.

H. L. BEZOEN heeft het *Over enkele diernamen in het Nederlandsch* (47) waarbij ook dialectische namen worden besproken; J. W. MULLER schrijft hierbij een *Naschrift* (48).

W. DAL'S behandelt de vormen van *Ja en neen in het dialect van Sittard* (49). Van het *Verenigingsnieuws* van de Zeeuwse Vereniging voor dialectonderzoek verschenen in 1934 de nummers 26 (Januari) tot en met 31 (November).

In *Biekerf* (jaarg. XL) komen weer een aantal rubrieken voor, waarin materiaal voor woordstudie kan gevonden worden: *Uit den ouden Taalschat, Folklore, Verhalen*, enz. Ook de studie van P. DE KEYSER over *De Folklore van de uithangborden* (50) is niet zonder belang voor dialectologen.

VII. Teksten. — A. VAN LOEY publiceert met zijn gebruikelijke zorg *De oudste oorkonden van Bochoute en Velzeke* (51) en maakt een stylistische vergelijking tusschen beide. Dezelfde schrijver, ditmaal samen met H. OBREEN verschaft ons een betrouwbare uitgave van *De oudste Middelnederlandsche oorkonden* (52); de bewerkers maken hier een begin met een zeer verdienstelijk werk waarvoor de taalkundigen hun dankbaar zullen zijn.

J. G. M. MOORMANN publiceert met bekwamen spoed *Het Bronnenboek* (53), dat het materiaal bevat waarop zijn (in 1932 verschenen) werk over *De Geheimtalen* is opgebouwd.

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandsche Dialectstudie in 1933. *Handel. van de Kon. Comm. voor Toponymie en Dialectologie*, VIII, 267 vg.

(2) H. NEU, Eupen-Malmedy. *Rheinische Vierteljahrsblätter*, IV (1934), 105 vg.

(3) FR. PETRI, Neuere Arbeiten zur Geschichte des belgisch-niederländischen Raumes. *Rheinische Vierteljahrsblätter*, IV (1934), 86 vg.

(4) A. BACH, Deutsche Mundartforschung. Ihre Wege, Ergebnisse und Aufgaben. Heidelberg, Winter. 1934. XIV-179 blz. (*Germ. Bibl.* 1. Abt., 1. Reihe, 18).

(5) A. BACH, Deutsche Mundartforschung in: Germanische Philologie; Ergebnisse und Aufgaben. *Festschrift O. Behaghel*. blz. 112 vg. Heidelberg, Winter. 1934.

(6) A. BRETSCHNEIDER, Deutsche Mundartenkunde. Marburg, Elwert. 1934. VIII-104 blz.

(7) H. DRAYE, Bij het boek van Dr. J. Langohr. *Mededeelingen van de Vl. Top. Vereeniging*, X (1934) blz. 52 vg.

(7bis) L. GOEMANS, Nog over het bestaan van een Brabantse gemeenschappelijke spreektaal in de XVIe eeuw. *Leuv. Bijdragen*, XVI (1934) 36 vg.

(8) Verslag van de Dialectencommissie der Kon. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam over 1934, 4 blz.

(9) A. KESSEN, Over de taal der oudste Limburgse, niet-literaire bronnen. *Tijdschr. v. Ned. Taal en Lett.*, LIII (1934) 280 vg.

(10) L. GROOTAERS, Hoe staat het met het onderzoek van de Zuidnederlandsche dialecten? *Dietsche Warande en Belfort*, Jan. 1921.

(11) W. G. NOORDEGRAAFF, Enkele gegevens betreffende de Noord-Hollandse volkstaal in de 17^e eeuw. *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 323 vg.

(12) H. DITTMAYER, Die rheinische Schärfung. *Teuthonista*, X (1934) 155 vg.

(13) L. STARMANS, Limburgsche Valtoon en Diphtong. *Onze Taaltuin*, II (1934) 346 vg.

(14) W. DE VRIES, Enkele betwistbare mouilleringen, vooral *jij, je*. *Tijdschr. v. Ned. Taal en Lett.*, LII (1934) 177 vg.

(15) J. VAN GINNEKEN, De consonant-mouilleering in een groep Nederlandsche dialecten. *Onze Taaltuin*, III (1934) 185 vg.

(16) C. WILKESHUIS, De ontwikkeling van *u* (uit oude *ō*) tot *y* in 't Stadsfries. *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 85 vg.

(17) A. E. VAN BEUGHEM, Het geslacht der zelfstandige naamwoorden in de Zuidnederlandsche dialecten. *Handel. van de Kon. Comm. voor Topon. en Dialect.*, VIII (1934) 47 vg.

(18) G. S. OVERDIEP, Het Katwijksch (Syntactische Studies). *Onze Taaltuin*, III (1934) 201 vg., 241 vg.

(19) G. G. KLOEKE, Deftige en gemeenzame taal. Redevoering bij de aanvaarding van het hoogleraarsambt aan de Rijksuniversiteit te Leiden op 8 Juni 1934. Groningen, Wolters. 1934. 23 blz.

(20) K. HEEROMA, De beleefdheidsvorm *U* omstreeks 1800. *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 328 vg.

(21) G. S. OVERDIEP, De tweede persoonsvorm. *Onze Taaltuin*, II (1934) blz. xx.

(22) J. L. PAUWELS, met medewerking van L. GROOTAERS, Enkele Bloemnamen in de Zuidnederlandsche dialecten. 's Gravenhage, Nijhoff. 1933. VIII-321 blz. (*Noord- en Zuidnederl. Dialectbibliotheek*. V).

(23) H. UITTEN, De Nederlandsche volksnamen van convolvulus. *Eigen Volk*, VI (1934) 201 vg.

- (24) H. UITTIEN, Een en ander over huizen en muizen of folklore en taalgrenzen. *Eigen Volk*, VI (1934) 243 vg.
- (25) W. PÉE en P. J. MEERTENS, L. Grootaers' en G. G. Kloeke's Systematisch en Alfabetisch register van plaatsnamen voor Noord-Nederland, Zuid-Nederland en Fransch-Vlaanderen, herzien en bijgewerkt. *Handel. v. de Kon. Comm. voor Topon. en Dialect.*, VIII (1934) 149-260.
- (26) G. G. KLOEKE, De Amsterdamse Volkstaal voorheen en thans. *Meded. v. de Kon. Akad. van Wet. Afd. Lett.*, Deel 77, Serie A, Nr. 1. Amsterdam, 1934. 27 blz.
- (27) J. L. PAUWELS, Een stervend woord : de spinde. *Handel. v. de Kon. Comm. voor Topon. en Dialect.*, VIII (1934) 37 vg.
- (28) A. R. HOL, De Noordwestgrens van het pronomen *gei*. *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 199 vg.
- (29) K. HEEROMA, Het Zeefrankies. *Tijdschrift v. Ned. Taal en Lett.*, LIII (1934) 237 vg.
- (30) K. HEEROMA, De dialekten van Vlieland en Midsland (Terschelling). *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 24 vg.
- (31) G. KNOP, Terschelling, een frankisch land met friesche kolonies. *Onze Taaltuin*, III (1934) 97 vg., 177 vg.
- (32) J. VAN GINNEKEN, De oudnederlandsche umlaut en de mouilleering. *Onze Taaltuin*, III (1934) 212 vg.
- (33) J. VAN GINNEKEN, Waalsche en Picardische klankparallellen. *Onze Taaltuin*, II (1934) 289 vg.
- (34) J. VAN GINNEKEN, Taalkaart « zweep ». *Onze Taaltuin*, II (1934) 348 vg.
- (35) J. VAN GINNEKEN, Taalkaart « duizend ». *Onze Taaltuin*, II (1934) 380 vg.
- (36) J. VAN GINNEKEN, Taalkaart « erwt ». *Onze Taaltuin*, III (1934) 31 vg.
- (37) J. VAN GINNEKEN, Taalkaart « drinken ». *Onze Taaltuin*, III (1934) 91 vg.

(38) B. MARTIN, Deutsche Wortgeographie. XIII. Blaken. *Teuthonista*, X (1934) 103 vg.

(39) J. GRAULS, Een derde uitstapje naar het Walenland. *Handel. v. de Kon. Comm. v. Topon. en Dialect.*, VIII (1934) 97 vg.

(40) W. DE VRIES, 'n Laatste woord. *Leuvensche Bijdragen*, XXVI (1934) xxx vg.

(41) C. B. VAN HAERINGEN, Romaanse invloed door Zuidnederlandse bemiddeling. *De Nieuwe Taalgids*, XXVIII (1934) 97 vg.

(42) L. GOEMANS, Westvlaamsch « leite » = Leuvensch « laat ». *Handel. v. de Kon. Comm. voor Topon. en Dialect.*, VIII (1934) 261 vg.

(43) L. GOEMANS, Vreemdtalige interjecties in Zuidnederlandsche dialecten. *Eigen Schoon en De Brabander* XVII (1934) 264 vg.

(44) J. LINDEMANS, Maalder of Muilder? *Eigen Schoon en De Brabander*, XVII (1934) 43 vg.

(45) H. PAUWELS, De folklore van het rundvee. VIII. Het melken. *Eigen Schoon en De Brabander*, XVII (1934) 32 vg., 71 vg.

(46) J. MANSION, Over het Waalsch woordenboek van J. Haust. *Versl. en Meded. der Kon. Vl. Acad.* 1934, 1169 vg.

(47) H. L. BEZOEN, Over enkele diernamen in het Nederlandsch. *Tijdschr. v. Ned. Taal en Lett.*, LIII (1934) 81 vg.

(48) J. W. MULLER, Naschrift. *Tijdschr. v. Ned. Taal en Lett.*, LIII (1934) 88 vg.

(49) W. DAL'S, *Ja en Neen* in het dialect van Sittard. *Onze Taaltuin*, II (1934) 279 vg.

(50) P. DE KEYSEB, De folklore van de uithangborden. *Oostvlaamsche Zanten*, IX (1934) 2 vg.

(51) A. VAN LOEY, De oudste oorkonden van Bochoute

en Velzeke, stylistisch vergeleken. *Versl. en Meded. der Kon. Vl. Acad.*, 1934, 589-600.

(52) H. OBREEN en A. VAN LOEY, De oudste Middelnederlandsche oorkonden. *Versl. en Meded. der Kon. Vl. Acad.*, 1934, 329-471.

(53) J. G. M. MOORMANN, De Geheimtalen. Bronnenboek. Thieme, Zutfen. VIII-510 blz.
